

13 grudnia 2016 roku

Gimnazjalna Olimpiada Wiedzy o Społeczeństwie

II edycja

eliminacje szkolne

test z kluczem odpowiedzi i komentarzami

Organizator Olimpiady

Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych

Projekt wspiera

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

Patronat Honorowy

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

TEST

1. (1 pkt) Prewencyjne egzekucje osób podejrzanych o handel narkotykami są oficjalnie elementem kampanii zwalczania przestępczości:
- a) w Tajlandii,
 - b) na Filipinach,**
 - c) w Chińskiej Republice Ludowej,
 - d) w Singapurze.

Prezydent Filipin Rodrigo Duterte zwrócił uwagę społeczności międzynarodowej niespodziewanym zwrotem w polityce zagranicznej od sojuszu z USA ku bliższym więzom z Chińską Republiką Ludową, w polityce wewnętrznej natomiast – przyzwoleniem na prewencyjne egzekucje osób podejrzanych o handel narkotykami. Pomimo krytyki międzynarodowej na Filipinach jego inicjatywa cieszy się dużym poparciem społecznym (M. Auslin, *Duterte's Defiance: His Threat to Upend Washington's Pivot to Asia*, „Foreign Affairs”, November 2, 2016, <https://www.foreignaffairs.com/articles/philippines/2016-11-02/dutertes-defiance>; *Rodrigo Duterte Foreign Policy*, „The Diplomat”, <http://thediplomat.com/tag/rodrigo-duterte-foreign-policy/>; G. Rushford, *What Rodrigo Duterte Is Giving Up*, „Foreign Policy”, October 17, 2016 <http://foreignpolicy.com/2016/10/17/what-rodrigo-duterte-is-giving-up-philippines-china-hague-south-china-sea>, dostęp 20.11.2016).

2. (1 pkt) Eva Peron była słynną działaczką polityczną i żoną prezydenta:
- a) Argentyny,**
 - b) Nikaragui,
 - c) Chile,
 - d) Holandii.

Eva Peron, żona prezydenta Argentyny Juana Perona, była słynną działaczką polityczną i społeczną w Argentynie, a także aktorką. Zajmowała ważne miejsce w polityce argentyńskiej, promując hasła likwidacji nierówności społecznych (patrz: T.E. Martínez, *Evita*, Da Capo, Warszawa 1997).

3. (1 pkt) W wyniku impeachmentu skrócono sprawowanie władzy przez:
- a) premiera Nicolasa Sarkozy'ego we Francji,
 - b) prezydenta Francji Jacques'a Chiraca,
 - c) prezydent Brazylii Dilmy Rousseff,**
 - d) papieża Benedykta XVI.

Dilma Rousseff została odwołana ze stanowiska prezydenta Brazylii 31 sierpnia 2016 r. w drodze impeachmentu – procedury pociągnięcia do odpowiedzialności politycznej prezydenta przez parlament (J. Watts, D. Bowater, *Brazil's Dilma Rousseff impeached by senate in crushing defeat*, „The Guardian”, 1 September 2016, <https://www.theguardian.com/world/2016/aug/31/dilma-rousseff-impeached-president-brazilian-senate-michel-temer>, dostęp 19.11.2016).

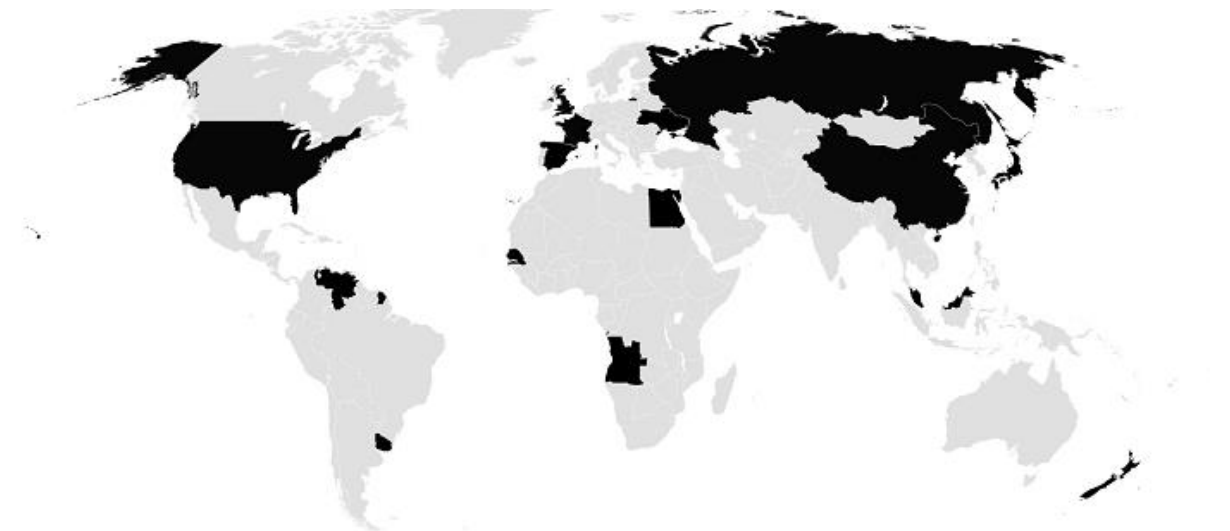
4. (1 pkt) Nowy Jedwabny Szlak to inicjatywa polityczno-gospodarcza:
- a) Indii,
 - b) Islamskiej Republiki Iranu,
 - c) Federacji Rosyjskiej,
 - d) **Chińskiej Republiki Ludowej.**

Nowy Jedwabny Szlak to inicjatywa polityczno-gospodarcza Chińskiej Republiki Ludowej. Jej celem jest integracja polityczna i gospodarcza państw Eurazji znajdujących się na trasie antycznego Jedwabnego Szlaku oraz pasa morskiego łączącego ChRL z basenem Morza Śródziemnego (patrz: K. Kozłowski, *Państwo Środka a Nowy Jedwabny Szlak. Poradziecka Azja Centralna i Xinjiang w polityce CHRL*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011).

5. (1 pkt) Obecny przywódca Korei Północnej to:
- a) Kim Ir Sen,
 - b) Kim Dsong Il,
 - c) **Kim Dsong Un,**
 - d) Kim Ban Minh.

Kim Dsong Un, wnuk Kim Ir Sena, de facto objął władzę w Korei Północnej pod koniec 2011 r. po śmierci ojca – Kim Dsong Ila.

Rysunek 1 przedstawia mapę świata, na której zaznaczono państwa wchodzące w skład Rady Bezpieczeństwa ONZ. Wykorzystaj ją do odpowiedzi na pytanie nr 6.

Źródło grafiki: Wikipedia, *United Nations Security Council in 2016*, https://en.wikipedia.org/wiki/File:UNSC_2016.svg (dostęp 3.11.2016), dane zgodne z: United Nations Security Council, *Current Members*, <http://www.un.org/en/sc/members/> (dostęp 3.11.2016)

6. (1 pkt) Wszystkie państwa będące stałymi członkami Rady Bezpieczeństwa ONZ położone są na półkuli:
- a) **północnej,**
 - b) południowej,
 - c) zachodniej,
 - d) wschodniej.

W skład Rady Bezpieczeństwa ONZ wchodzi następujące państwa: ChRL, Federacja Rosyjska, Wielka Brytania, Francja i USA. Wszystkie leżą na półkuli północnej.

7. (1 pkt) Które z wymienionych państw nie jest federacją?
- a) Republika Federalna Niemiec,
 - b) Republika Austrii,
 - c) **Wielka Brytania,**
 - d) Konfederacja Szwajcarska.

Republika Federalna Niemiec jest federacją 16 krajów związkowych (landów), Republika Austrii jest federacją 9 krajów związkowych (landów), Konfederacja Szwajcarska jest federacją 26 kantonów (lub 20 kantonów i 6 tzw. półkantonów). Wielka Brytania nie jest federacją, lecz państwem unitarym o wysokim zaawansowaniu tzw. dewolucji, polegającej na przekazywaniu dużej części uprawnień składowym Zjednoczonego Królestwa (Szkocji, Walii, Irlandii Północnej), bez nadawania im odrębności charakterystycznej dla ustroju federalnego.

8. (1 pkt) Apartheid był reżimem politycznym opartym na dyskryminacji rasowej obowiązującym w:
- a) Niemczech,
 - b) Holandii,
 - c) Belgii,
 - d) **Republice Południowej Afryki.**

Apartheid był reżimem politycznym opartym na dyskryminacji rasowej funkcjonującym w RPA. W pierwszej połowie lat 90. XX wieku rząd Republiki Południowej Afryki na czele z prezydentem Frederikiem Willemem de Klerkiem, współpracującym z przyszłym prezydentem RPA – Nelsonem Mandelą, rozpoczął demontaż systemu apartheidu. W 1993 r. Nelson Mandela i Frederik Willem de Klerk zostali laureatami pokojowej Nagrody Nobla.

9. (1 pkt) Najmniejszym państwem Europy pod względem zajmowanej powierzchni jest:
- a) Andora,
 - b) Monako,
 - c) San Marino,
 - d) **Watykan.**

Najmniejszym państwem Europy pod względem zajmowanej powierzchni – zaledwie 0,44 km² – jest Watykan (Central Intelligence Agency, *The World Factbook*, „Holy See (Vatican City)”, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/vt.html>, dostęp 19.11.2016).

10. (1 pkt) Gibraltar jest terytorium zależnym:
- a) Hiszpanii,
 - b) Maroka,
 - c) Portugalii,
 - d) **Wielkiej Brytanii.**

Gibraltar to terytorium zamorskie Wielkiej Brytanii na południowym krańcu Półwyspu Iberyjskiego, przy wyjściu z Morza Śródziemnego do Cieśniny Gibraltarskiej (Hasło „Gibraltar”, *Encyklopedia PWN*, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Gibraltar;4197263.html>, więcej: Government of Gibraltar, <https://www.gibraltar.gov.gi/new/>, dostęp 19.11.2016).

11. (1 pkt) Państwem Partnerstwa Wschodniego nie jest:

- a) Białoruś,
- b) Federacja Rosyjska,**
- c) Mołdawia,
- d) Ukraina.

Partnerstwo Wschodnie (Eastern Partnership) to polityka zagraniczna Unii Europejskiej realizowana w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, rozpoczęta w 2009 r., skierowana do 6 państw Europy Wschodniej: Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdawii oraz Ukrainy (Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP, *Partnerstwo Wschodnie*, https://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/partnerstwo_wschodnie/, dostęp 19.11.2016).

12. (1 pkt) Najludniejsze państwo członkowskie Unii Europejskiej to (stan na 2016 r.):

- a) Francja,
- b) Niemcy,**
- c) Wielka Brytania,
- d) Włochy.

Według danych Europejskiego Urzędu Statystycznego (Eurostat) w 2016 r. najludniejszym spośród 28 państw członkowskich UE pozostawały Niemcy (82 mln – dane szacowane na 2016 r., patrz: Eurostat, *Population on 1 January*, <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>, dostęp 19.11.2016).

13. (1 pkt) Rzeczpospolita Polska graniczy z:

- a) 5 państwami,
- b) 6 państwami,
- c) 7 państwami,**
- d) 8 państwami.

Rzeczpospolita Polska graniczy z 7 państwami: Federacją Rosyjską, Republiką Litewską, Republiką Białorusi, Ukrainą, Republiką Słowacką, Republiką Czeską i Republiką Federalną Niemiec (Straż Graniczna, *Granice RP*, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/granice-rp/1910,Granice-RP.html>, dostęp 19.11.2016).

14. (1 pkt) Grupa Wyszehradzka powstała w roku:

- a) 1990,
- b) 1991,**
- c) 1992,
- d) 1993.

W dniu 15 lutego 1991 r. w Wyszehradzie w północnych Węgrzech prezydent Czechosłowacji Václav Havel, premier Węgier József Antall i prezydent Polski Lech Wałęsa podpisali *Deklarację o współpracy Rzeczypospolitej Polskiej, Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej i Republiki Węgierskiej w dążeniu do integracji europejskiej*. Uroczystość ta stanowiła początek nowego etapu współpracy wymienionych państw Europy Środkowej w ramach tzw. Grupy Wyszehradzkiej. Liczba państw objętych współpracą wzrosła z 3 do 4 po rozpadzie Czechosłowacji 1993 r. (The Visegrad Group, *History of the Visegrad Group*, <http://www.visegradgroup.eu/about/history>, dostęp 19.11.2016).

15. (1 pkt) Referendum w sprawie dalszego członkostwa Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej odbyło się w:
- a) kwietniu 2016 r.,
 - b) maju 2016 r.,
 - c) **czerwcu 2016 r.,**
 - d) lipcu 2016 r.

Referendum w sprawie dalszego członkostwa Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej odbyło się 23 czerwca 2016 r. (R. Mason, N. Watt, I. Traynor, J. Rankin, *EU referendum to take place on 23 June, David Cameron confirms*, „The Guardian”, 20 February 2016, <https://www.theguardian.com/politics/2016/feb/20/cameron-set-to-name-eu-referendum-date-after-cabinet-meeting>, dostęp 19.11.2016).

16. (1 pkt) W systemach autorytarnych naczelną rolę zajmuje:
- a) **władza wykonawcza,**
 - b) władza sądownicza,
 - c) władza ustawodawcza,
 - d) władza ustrojodawcza.

W systemach autorytarnych odrzucane są te elementy, które zmniejszają szybkość i skuteczność działania, a także umożliwiają kontrolowanie rządzących, co prowadzi do ograniczania roli parlamentu i sądów. Natomiast wzmocnieniu ulega władza wykonawcza.

17. (1 pkt) Zasada proporcjonalności stosowna jest w Polsce w wyborach:
- a) prezydenckich,
 - b) do Senatu,
 - c) do rad gmin niebędących miastami na prawach powiatu,
 - d) **do Sejmu.**

Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. stanowi w art. 96, że wybory do Sejmu są proporcjonalne. W pozostałych przypadkach zasada proporcjonalności wyborów nie ma zastosowania (patrz: Konstytucja RP art. 97 – wybory do Senatu, art. 127 – wybory prezydenta. W przypadku wyborów samorządowych Konstytucja RP w art. 169 nie narzuca proporcjonalności i odsyła do ustawy. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. 2011 nr 21 poz. 112 z późniejszymi zmianami) w art. 415 określa, że „w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu o wyborze na radnego rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów”, a co za tym idzie nie ma zastosowania zasada proporcjonalności).

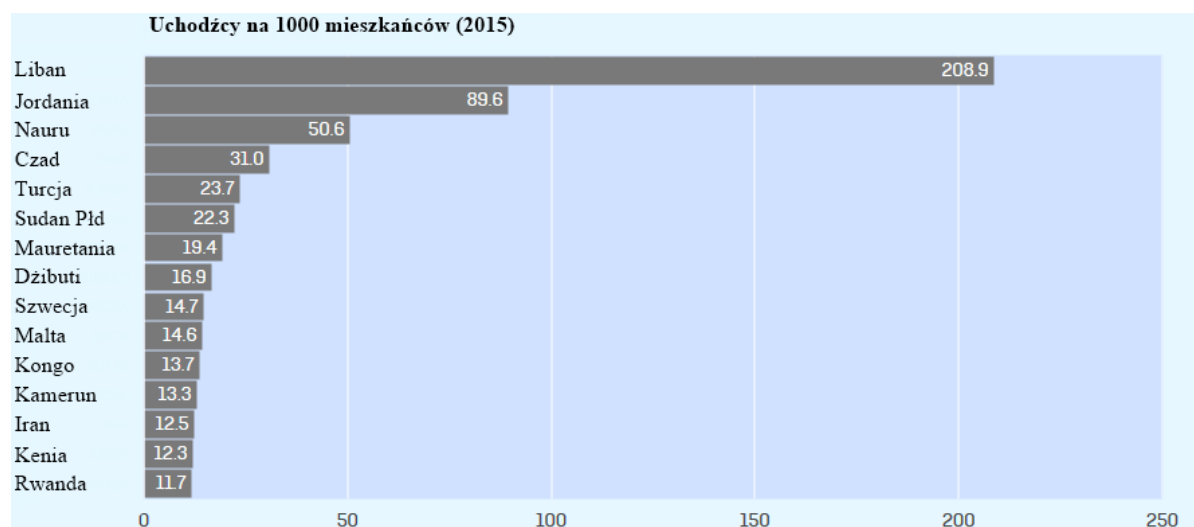
18. (1 pkt) Organem samorządu nie jest:
- a) prezydent miasta,
 - b) starosta,
 - c) marszałek województwa,
 - d) **wojewoda.**

Art. 152 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. stanowi, że wojewoda jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie. Tym samym nie jest on organem samorządu.

19. (1 pkt) Koncepcję człowieka jako zwierzęcia politycznego (istoty społecznej) wprowadził:
- Arystoteles,**
 - Platon,
 - Plotyn,
 - Seneka.

Arystoteles (IV w. p.n.e.) w *Polityce* stwierdził, „że państwo należy do twórców natury, że człowiek jest z natury stworzony do życia w państwie”, dosłownie: „człowiek jest istotą państwową” – *πολιτικόν ζῶον* (patrz Arystoteles, *Polityka*, Warszawa 2003).

Rysunek 2 przedstawia 15 państw o najwyższym udziale uchodźców w populacji. Wykorzystaj go do odpowiedzi na pytania 20 i 21.

Źródło: Christian Caryl, *If You Think Europe Has a Refugee Crisis, You're Not Looking Hard Enough*, „Foreign Policy”, No. 216, January/February 2016, <http://foreignpolicy.com/2016/02/02/the-weakest-links-syria-refugees-migrants-crisis-data-visualization/> (dostęp 3.11.2016).

20. (1 pkt) W którym państwie członkowskim Unii Europejskiej (w 2015 r.) udział uchodźców w populacji był największy (na 1000 mieszkańców):
- w Niemczech,
 - w Szwecji,**
 - na Malcie,
 - w Turcji.

Państwem członkowskim UE, które znajduje się najwyżej na zaprezentowanym wykresie, jest Szwecja.

21. (2 pkt) Ile spośród państw wymienionych na rysunku 2 znajduje się w Afryce?
- 5,
 - 6,
 - 7,
 - 8.**

Państwami afrykańskimi są: Rwanda, Kenia, Kamerun, Kongo, Dżibuti, Mauretania, Sudan Płd, Czad.

22. (2 pkt) Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych został utworzony z inicjatywy:
- a) Japonii,
 - b) Chińskiej Republiki Ludowej,**
 - c) Indii,
 - d) Federacji Rosyjskiej.

Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych, utworzony z inicjatywy CHRL, ma wspierać finansowo przedsięwzięcia gospodarcze podejmowane w ramach Nowego Jedwabnego Szlaku. Polska zgłosiła zainteresowanie tą inicjatywą, należy też do państw finansujących jej działalność (wkład RP wynosi 831,8 mln USD, patrz: Ministerstwo Finansów, *Polskie interesy w AIIB*, 15.09.2016, http://www.finanse.mf.gov.pl/web/bip/ministerstwo-finansow/wiadomosci/aktualnosci/-/asset_publisher/M1vU/content/id/5783774, dostęp 19.11.2016).

23. (2 pkt) Do kompetencji Zgromadzenia Narodowego w Polsce nie należy:
- a) przyjmowanie przysięgi prezydenckiej,
 - b) uznawanie trwałej niezdolności prezydenta do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia,
 - c) uchwalanie konstytucji,**
 - d) wysłuchiwanie orędzia prezydenta RP.

W Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. kompetencje Zgromadzenia Narodowego określone są w art. 114 (uchwalanie regulaminu prac), 130 (odbieranie przysięgi prezydenckiej), 131 (złożenie prezydenta z urzędu), 140 (wysłuchanie orędzia prezydenta), 145 (postawienie prezydenta przed Trybunałem Stanu). Żaden z nich nie dotyczy trybu uchwalania konstytucji.

24. (2 pkt) Zadaniem Trybunału Stanu jest:
- a) rozstrzyganie sporów kompetencyjnych między konstytucyjnymi organami państwa,
 - b) pociąganie do odpowiedzialności konstytucyjnej osób, które ze względu na zajmowane stanowisko lub urząd naruszyły Konstytucję RP lub ustawy,**
 - c) orzekanie o zgodności m.in. ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją RP,
 - d) orzekanie o przeszkodach w sprawowaniu urzędu Prezydenta RP.

Art. 198 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. stanowi, że przed Trybunałem Stanu odpowiedzialność konstytucyjną ponoszą określone osoby. Opis zawarty w tym artykule wyczerpuje zakres kompetencji Trybunału Stanu.

25. (2 pkt) Sanacja – jedno z haseł głoszonych przez zwolenników J. Piłsudskiego w czasie zamachu stanu w maju 1926 r. – miała oznaczać:
- a) reformę sił zbrojnych i aparatu bezpieczeństwa,
 - b) uzdrowienie systemu edukacji publicznej,
 - c) uzdrowienie sytuacji politycznej w państwie,**
 - d) reformę systemu opieki zdrowotnej.

„Sanacja moralna” życia publicznego w Polsce była jednym z podstawowych haseł głoszonych przez Józefa Piłsudskiego zarówno przed, jak i w trakcie przewrotu zorganizowanego przez niego w 1926 r. Od tego hasła wzięł następnie swoją potoczną nazwę obóz polityczny grupujący zwolenników Piłsudskiego (patrz: A. Garlicki, *Józef Piłsudski*, Znak, Kraków 2008).

26. (2 pkt) Przykładem organizacji międzynarodowej powołanej na czas określony jest:

- a) CEFTA,
- b) Euratom,
- c) EWG,
- d) **EWWiS.**

Organizacją międzynarodową powołaną do życia na czas określony jest Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS). W kwietniu 1951 r. Belgia, Francja, Niemcy, Włochy, Luksemburg i Holandia podpisały *Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS)*, który wszedł w życie w 1952 r. Artykułem 97 *Traktatu* głosił, że „Traktat niniejszy zawiera się na 50 lat od dnia jego uprawomocnienia się”. Traktat wygasł w 2002 r. (*Traktat Ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali*, http://www.wpia.uni.lodz.pl/zeupi/pliki_upload/Traktat%20EWWiS.pdf (tłumaczenie na język polski), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:11951K/TXT> (traktat w językach oryginalnych), dostęp 19.11.2016).

27. (2 pkt) „Deklaracja praw człowieka i obywatela” została uchwalona we Francji przez:

- a) **Konstytuantę,**
- b) Zgromadzenie Narodowe,
- c) Stany Generalne,
- d) Radę Narodową.

Deklaracja praw człowieka i obywatela została uchwalona przez Konstytuantę 26 sierpnia 1789 r. (*Déclaration des droits de l'homme et du citoyen (1789)*, Larousse, http://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/D%C3%A9claration_des_droits_de_lhomme_et_du_citoyen/117119, dostęp 19.11.2016).

28. (2 pkt) Norwegia nie uczestniczy w inicjatywie o nazwie:

- a) **Rada Bałtycka,**
- b) Rada Nordycka,
- c) Rada Państw Morza Bałtyckiego,
- d) Rada Północna.

Rada Bałtycka (Baltic Council) jest formą trójstronnej współpracy politycznej między „małymi” państwami bałtyckimi, tj. Litwą, Łotwą i Estonią. Norwegia uczestniczy w pracach Rady Nordyckiej – Nordic Council, inaczej nazywanej w języku polskim także Radą Północną – i Rady Państw Morza Bałtyckiego – Council of the Baltic Sea States (patrz: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania, *Baltic Cooperation*, <https://www.urm.lt/default/en/foreign-policy/lithuania-in-the-region-and-the-world/regional-cooperation/baltic-cooperation>, dostęp 19.11.2016).

29. (2 pkt) Państwem członkowskim EFTA nie jest:

- a) Lichtenstein,
- b) **Luksemburg,**
- c) Islandia,
- d) Szwajcaria.

Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA) jest międzyrządową organizacją ustanowioną w 1960 r. przez 7 państw europejskich w celu promowania wolnego handlu i integracji gospodarczej z korzyścią dla państw członkowskich. Wszyscy pierwotni sygnatariusze, z wyłączeniem Norwegii i Szwajcarii, wystąpili z EFTA w momencie przystąpienia do Unii Europejskiej (UE), tak jak Finlandia, która stała się członkiem stowarzyszonym w 1961 r. i pełnoprawnym członkiem w 1986 r. Obecnie EFTA, po przyłączeniu się Islandii w 1970 r. i Liechtensteinu w 1991 r., zrzesza cztery państwa członkowskie: Islandię, Liechtenstein, Norwegię i Szwajcarię (Eurostat, *Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA)*, [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:European_Free_Trade_Association_\(EFTA\)/pl&oldid=156255](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:European_Free_Trade_Association_(EFTA)/pl&oldid=156255), dostęp 19.11.2016).

30. (2 pkt) Spór terytorialny między Japonią a ChRL dotyczy:

- a) Morza Południowochińskiego,
- b) **Morza Wschodniocińskiego,**
- c) Morza Zachodniocińskiego,
- d) Cieśniny Sundajskiej.

Spór terytorialny między Japonią a Chinami dotyczy wysp Senkaku (chiń. Diaoyu) położonych na Morzu Wschodniocińskim.

